BARBAD MARVAZIYNING MUSIQIY MEROSI

Muhammadjonov Otabek Mansurjon o‘g‘li
Qo‘qon davlat universiteti san’at va
sport fakulteti "Cholg‘u ijrochiligi" Afg‘on rubob yo‘nalishi

Annotatsiya: Ushbu maqola Barbad Marvaziyning musiqiy merosi, uning Sharq musiqasidagi roli va ijodiy merosi ilmiy asosda tahlil qilinadi. Maqolada Barbad Marvaziyning bastakorlik faoliyati, maqom tizimining shakllanishidagi hissasi, saroy va xalq musiqasidagi ijodi, shuningdek uning kuy va ashulalari orqali musiqiy madaniyatni boyitishdagi ahamiyati yoritiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Barbad Marvaziy nafaqat o‘z davrining, balki keyingi avlod musiqiy tafakkuri va ijodiy maktablari rivojida ham muhim o‘rin egallagan.

Kalit so‘zlar: Barbad Marvaziy, musiqiy meros, bastakorlik, maqom tizimi, hofizlar, xalq cholg‘ulari, Sharq musiqasi, ijodiy maktab, musiqa tarixi

Аннотация: Статья посвящена музыкальному наследию Барбада Марвази, его роли в восточной музыке и творческому наследию. В статье рассматриваются деятельность Барбада как композитора, его вклад в формирование системы макамов, творчество при дворе и в народной музыке, а также влияние его произведений на обогащение музыкальной культуры. Результаты исследования показывают, что Барбад Марвази играл важную роль не только в развитии музыкального мышления своего времени, но и в формировании творческих школ последующих поколений.

Ключевые слова: Барбад Марвази, музыкальное наследие, композиторство, система макамов, поэты, народные инструменты, восточная музыка, творческая школа, история музыки

Annotation: This article examines the musical legacy of Barbad Marvazi, his role in Eastern music, and his creative contributions. It discusses Barbad Marvazi’s work as a composer, his influence on the development of the maqom system, his activities in court and folk music, and the impact of his compositions on enriching musical culture. The study shows that Barbad Marvazi played a crucial role not only in the musical thinking of his time but also in shaping the creative schools of subsequent generations.

Keywords: Barbad Marvazi, musical legacy, composition, maqom system, poets, folk instruments, Eastern music, creative school, music history

KIRISH

Barbad Marvaziy Sharq musiqasi tarixida ulkan o‘rin egallagan bastakor va hofiz sifatida tanilgan. Uning ijodiy faoliyati nafaqat o‘z davrining musiqiy muhitini boyitgan, balki keyingi avlodlar musiqiy tafakkuri va ijodiy maktablariga ham mustahkam poydevor yaratgan. Barbad Marvaziy tomonidan yaratilgan kuy va ashulalar, shuningdek u kashf etgan maqom tizimi Sharq musiqasining janr, ritmik, melodik va estetik xususiyatlarini shakllantirishga xizmat qilgan.

Uning musiqiy merosi o‘rta asr saroy musiqasi va xalq musiqasi bilan uzviy bog‘langan. Barbad Marvaziyning bastakorlik va ijro mahorati hofizlar, bastakorlar va cholg‘u ijrochilari faoliyatiga asos bo‘lgan. Shu bilan birga, uning musiqiy ijodi she’riyat, falsafa va ma’naviyat bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, musiqiy asarlar nafaqat estetik, balki ma’naviy mazmun bilan boyitilgan.

Kirish qismida shuningdek Barbad Marvaziyning musiqiy merosini o‘rganishning ahamiyati ta’kidlanadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – Barbad Marvaziyning ijodiy faoliyati va Sharq musiqasiga qo‘shgan hissasini ilmiy asosda tahlil qilish, maqom tizimining shakllanishidagi rolini ochib berish, shuningdek uning kuy va ashulalarini xalq musiqasidagi badiiy va pedagogik ahamiyati bilan o‘rganishdir.

Ushbu maqola Barbad Marvaziyning musiqiy merosini keng qamrovli tahlil qilish, uning ijodiy va ilmiy merosini zamonaviy musiqiy pedagogika va madaniyat rivojida ahamiyatini ko‘rsatishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Barbad Marvaziyning musiqiy merosi Sharq musiqasining boyligini aks ettiruvchi noyob manba bo‘lib, o‘rganilishi va saqlanishi milliy musiqa madaniyatining rivojlanishida strategik ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

1. Barbad Marvaziyning ijodiy faoliyati

Barbad Marvaziy Sharq musiqasida o‘ziga xos ijodiy uslubni yaratgan, bastakorlik va hofizlik san’atini uyg‘unlashtirgan olima hisoblanadi. U o‘rta asr musiqiy madaniyatida maqom tizimining shakllanishida muhim rol o‘ynagan. Barbadning ijodi nafaqat saroy musiqasini boyitgan, balki xalq musiqasidagi ijro uslublari va cholg‘u an’analarini rivojlantirishga xizmat qilgan. Uning kuy va ashulalari ritmik, melodik va timbr jihatdan murakkab bo‘lib, ijro etishda yuqori mahorat talab qilgan.

Barbad Marvaziyning ijodiy faoliyati davomida hofizlar, bastakorlar va cholg‘u ijrochilari bilan uzviy hamkorlik amalga oshirilgan. Bu hamkorlik nafaqat badiiy asarlarning yaratilishida, balki musiqiy pedagogik tizimning shakllanishida ham muhim ahamiyat kasb etgan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, Barbadning asarlari ijro etish, tarqatish va avloddan-avlodga yetkazish jarayonida o‘ziga xos metod va tartibni shakllantirgan.[1]

2. Maqom tizimiga qo‘shgan hissasi

Barbad Marvaziyning musiqiy merosining eng muhim jihatlaridan biri maqom tizimini rivojlantirishdagi hissasidir. U maqomlarni ritmik, melodik va estetik jihatdan mukammallashtirib, ularni ijro va kompozitsiya jarayonida tizimli shaklga keltirgan. Maqom tizimi Barbad ijodida nafaqat badiiy ifoda, balki musiqiy pedagogik vosita sifatida ham qo‘llangan.

Shuningdek, Barbad Marvaziyning maqomlar orqali musiqiy asarlar yaratishi Sharq musiqasida janrlar va ijro uslublarining boylashiga sabab bo‘lgan. Uning maqomiy tizimi hofizlar va bastakorlar uchun qo‘llanma bo‘lib, keyingi avlodlar musiqiy tafakkuri va ijodiy maktablarining rivojlanishiga zamin yaratgan.

3. Saroy va xalq musiqasidagi roli

Barbad Marvaziyning musiqiy merosi saroy va xalq musiqasida uyg‘un ishlangan. Saroy musiqasida u o‘zining bastakorlik va hofizlik mahoratini namoyon qilgan, davlat tadbirlari va madaniy marosimlarda ijro etilgan asarlar orqali san’atni rivojlantirgan. Shu bilan birga, uning kuy va ashulalari xalq orasida keng tarqalib, xalq cholg‘ulari va vokal ijro an’analarini boyitgan.

Barbadning ijodi orqali saroy va xalq musiqasi o‘rtasida uzviy bog‘liqlik yuzaga kelgan, bu esa musiqiy merosning mustahkamlanishi va boyishiga xizmat qilgan. U yaratgan asarlar va maqomlar orqali musiqa nafaqat badiiy ifoda, balki ma’naviy, pedagogik va ilmiy ahamiyatga ega bo‘lgan.

4. Barbad Marvaziyning musiqiy merosining pedagogik va badiiy ahamiyati

Barbad Marvaziyning ijodi nafaqat badiiy, balki pedagogik maqsadlarda ham ishlatilgan. Hofizlar va bastakorlar uning asarlaridan ilhomlanib, kuylash va ijro

[1] Rasulov, D. **Barbad Marvaziy va o‘rta asr musiqiy madaniyati.** Toshkent: O‘zbekiston, 2011.

uslublarini o‘rgangan. Shu tariqa, Barbadning musiqiy merosi nafaqat ijodiy boylik, balki musiqiy pedagogik manba sifatida ham rivojlangan.[2]

Badiiy jihatdan Barbad Marvaziyning asarlari musiqiy tafakkur, ritmik va melodik murakkablik, estetik go‘zallik va ma’naviy mazmun bilan ajralib turadi. Bu xususiyatlar uni Sharq musiqasining klassik namoyandalaridan biri sifatida e’tirof etilishiga sabab bo‘lgan.

XULOSA

Barbad Marvaziy Sharq musiqasida, xususan O‘zbekiston va Markaziy Osiyo musiqiy madaniyatida ulkan meros qoldirgan bastakor va hofiz sifatida tarixda muhim o‘rin egallaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, uning ijodiy faoliyati maqom tizimining shakllanishi, saroy va xalq musiqasini boyitishda hamda musiqiy pedagogika rivojida strategik ahamiyatga ega bo‘lgan.

Barbad Marvaziyning kuy va ashulalari ritmik, melodik va timbr xususiyatlari bilan boyitilgan bo‘lib, ularni ijro etishda yuqori badiiy va ijro mahorati talab qilingan. Uning asarlari hofizlar, bastakorlar va cholg‘u ijrochilari faoliyati uchun asos bo‘lgan, shuningdek, musiqiy an’analarni avloddan-avlodga yetkazish jarayonida muhim vosita sifatida xizmat qilgan.

Bundan tashqari, Barbad Marvaziyning musiqiy merosi o‘zining estetik va ma’naviy qimmatlari bilan Sharq musiqa madaniyati rivojiga sezilarli hissa qo‘shgan. Saroy va xalq musiqasi o‘rtasidagi uyg‘unlik, maqom tizimining mukammal shakllanishi va ijro an’analari uning ijodini nafaqat tarixiy, balki pedagogik va badiiy jihatdan ham ahamiyatli qiladi.

Shu bilan birga, Barbad Marvaziyning ijodi keyingi avlod bastakor va hofizlari uchun ilhom manbai bo‘lgan. Uning musiqiy merosi bugungi kunda ham milliy musiqiy pedagogika va zamonaviy musiqiy ijodda qo‘llanilmoqda, Sharq musiqa madaniyatining boyligini anglash va rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada, Barbad Marvaziyning musiqiy merosi nafaqat o‘z davrining, balki keyingi davrlarning musiqa madaniyati va pedagogik jarayonlarining shakllanishida strategik ahamiyatga ega bo‘lganligi aniqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

[2] Rasulov, D. **Barbad Marvaziy va o‘rta asr musiqiy madaniyati.** Toshkent: O‘zbekiston, 2011.

1. Qodirov, N. O‘zbekiston musiqasi tarixi. Toshkent: O‘zbekiston, 2010.
2. Tursunov, S. Sharq musiqiy madaniyati va Barbad Marvaziy. Toshkent: Fan, 2013.
3. Xolmatov, R. Saroy musiqasi va maqom tizimi. Toshkent: Sharq, 2015.
4. Karimov, A. Hofizlar va maqom ijrochiligi: tarixiy tahlil. Toshkent: Ilm, 2016.
5. Islomov, M. Xalq cholg‘ulari va maqom pedagogikasi. Toshkent: Sharq, 2014.
6. Rasulov, D. Barbad Marvaziy va o‘rta asr musiqiy madaniyati. Toshkent: O‘zbekiston, 2011.
7. Sobirov, I. Maqom tizimining shakllanishi va rivojlanishi. Toshkent: Ilm, 2012.
8. Jumanov, F. Sharq musiqa merosi va maqom san’ati. Toshkent: Fan, 2017.
9. Toshpulatov, O. Barbad Marvaziy ijodi va xalq musiqasi. Toshkent: Ilm, 2013.
10. Nazarov, B. Sharq bastakorligi va maqom tizimi. Toshkent: Sharq, 2010.